
(శ్రీ) హి సు దా స సా

క ము

దాతారం సర్వసంపదామ్

అపదా పుపహరారం

సర్వసంపదామ్

భూయో భూయో నమామ్యహమ్.

కం. నీపాదకమలసేవయు
నీపాదార్చకులతోడి నెయ్యమును నితాం
తాపార భూతదయయును
దాపసమందార నాకు దయనేయగదే.

అనుక్రమణిక.

ప్రయములు.

పాఠటలు.

౧. భగవంతుఁడు సర్వవ్యాపి	1
౨. ఈశ్వరుని నూషింపరాదు	2
౩. సాధువులను బాధింపరాదు	3
౪. దిక్కులేనివారికి దేవుఁడేదిక్కు	5
౫. దుష్టులకు మేలుచేయరాదు	6
౬. దత్తాపహరిము మహాపాపము	7
౭. నీచులఁ జేరఁదీయరాదు	8
౮. రాజు దేవాంశమునఁ బుట్టినవాఁడు	9
౯. రాజద్రోహము మహాసాతకము	11
౧౦. పెద్దల ధిక్కరింపరాదు	12
౧౧. నవ్వుమఁ జేసిన ఏడ్చుచు అనుభవింపవలయును	13
౧౨. పెద్దలను పరిహసింపరాదు	14
౧౩. పాపఫలము శిక్షచే బోవును	15
౧౪. ప్రభుభక్తి	16
౧౫. వినయముగల వానికి విపత్తులేదు	17
౧౬. దీర్ఘసూత్రుఁడు చెడిపోవును	18
౧౭. దధీచి	20
౧౮. ఒకఁడు పాపముచేయును, పలువురు దాని				
ఫల మనుభవించురు	21
౧౯. దైవమును నమ్మి చేసిన కార్యము చెడదు	22
౨౦. శబరి-గురుసేవ శ్రేయస్కరము	23

విషయములు.

పొరటలు

౨౧. హానికరమగు సత్యము పలుకరాదు.	24
౨౨. చెడువారికిఁ జెడుగుణము మంచివానికి మంచిగుణమే యెదుటివారియందుఁ గనబడును	25
౨౩. కులమునకు గుణము కారణము	27
౨౪. అత్ర గానికి బుద్ధిమట్టు	28
౨౫. తక్కువవారి నవమానింపరాదు	29
౨౬. గర్వము సర్వముఁ జెఱుచును	31
౨౭. దయావంతులు దీనులకప్పుము చూడలేరు	32
౨౮. ఊరివారి బిడ్డను రాచవారిబిడ్డ కొట్టిన రాచవారిబిడ్డను దేవుఁడుకొట్టును	33
౨౯. పరుల యున్నతికి శ్రమనూయ నడరాగు	34
౩౦. చేసిన ఋణము చెల్లింపక తీఱదు	35
౩౧. అక్రితుని విడువరాదు	36
౩౨. వంచకులు దమ మేలుకొరకే యితరులకు హిత ముపదేశింతురు	39
౩౩. సక్కిర్తి స్వర్గము కలిగించును	41
౩౪. అపకారికిని ఉపకారమే చేయవలయును	43

ఆర్యకథానిధి

రెండవ భాగము.

౧. భగవంతుడు సర్వవ్యాపి.

పూర్వము హిరణ్యకశిపుఁడను రాక్షసుఁడు ఒకఁ
 డుండెను. వాఁడు తపస్సుచేసి లోకములో ప్రాణము గలదాని
 వేతఁ గాని లేనిదాని చేతఁ గాని ఇంటిలోఁ గాని బయటఁగాని
 కాశమందుఁగాని భూమిమీఁదఁగాని మనుష్యులచేతఁ గాని
 పృథ్వీగముల చేతఁ గాని దేవతల చేతఁ గాని చావు లేకుండ
 బ్రహ్మచేత వరము తీసికొని గర్వించి అందఱను బాధించుచు
 లోకము లన్ని తానే యేలుచుండెను. వాని కుమారుఁడు
 భగవంతుఁడు వాఁడు చిన్నప్పటినుండి విష్ణుదేవుని యందు
 సుక్ష్మలి భక్తికలవాఁడు. “నీవు దేవుని స్మరింపవలదు. లోక
 మున దేవుఁడు లేఁడు. లోకములను అన్నిటిని నేనే పాలించు
 మన్నాను. నాకంటె గొప్పవాఁ డెవ్వఁడు లేఁడు. విష్ణుదేవుని
 స్మరించితివా నిన్ను చంపెదను” అని అనేక విధముల ఆ
 రదేండ్ల బాలుని హిరణ్యకశిపుఁడు బాధించెను. ఎంత బాధించి
 యెను | పశ్చాదుఁడు విష్ణుదేవునే స్మరించుచుండెను. ఒకనాఁడు

హిరణ్యకశిపుడు సభయందు కూర్చుండి తన కుమారుని పిలిచి
 “ఒరీ దేవుడున్నాడనెదవే ఎందున్నాడురా!” అని అడి
 గెను. తండ్రి! దేవుడు లేని స్థలమే లేదు. అన్నిటియందు
 దేవుడున్నాడు.

కం. “ఇందుఁ గలఁ డందులేడని

సందేహము వలదు ; చక్రి సర్వోపగతుఁ,

డెంతాదు జెడకీ చూచిన

నందందే కలఁడు నానవాగ్రణి వింటే.”

అని బాలుడు చెప్పెను. నీ మాట నిజమైన యెడ
 ఈ స్తంభమున చూపుమని ఆ సభయందలి స్తంభమును ఒక
 దానిని హిరణ్యకశిపుడు నిజుఁడనెను. వెంటనే స్తంభము
 నందుండి విష్ణువు నరసింహావతారమూర్తిగఁ గన్పట్టి హిరణ్యకశి
 పుని చంపి బాలుని రక్షించెను.

౨. ఈశ్వరుని దూషింపరాదు.

దక్షుడు ఈశ్వరునితో విరోధించి అతని నిందించి ఒక
 యజ్ఞమును చేయ ప్రారంభించెను. తన శక్తిచేత దేవతలు
 లోనగు వారినెల్ల ఆ యజ్ఞమునకై పిలిపించెను. ఈశ్వరుని
 మాత్రము పిలువలేదు. అప్పుడు పార్వతి నేనును యజ్ఞము
 చూడఁ బోయెదనని శివుని అడిగెను. “దక్షుడు మనయందు
 ప్రీతిలేనివాఁడు. నీవు పోవలదు. నిన్ను అవమానించును” అని
 శివుడు చెప్పినను ఆమె వినక “నాతండ్రిచేయు యజ్ఞము నేను

చూడఁబోవలదా” యని పోయెను. సార్వతి తన కూతురైనను దక్షుఁడు శివుని మీఁది కోపముచే మార్గ్హడింపక మాదరింపక యవమానపఱిచెను. ఆ యవమానము సహింపలేక సార్వతి దేహమును విడిచెను. అప్పుడు ఈశ్వరునికి కోపము వచ్చి వీరభద్రుని పంపి దక్షుని చూపించి యజ్ఞము పాడు చేయించెను.

ఆ. భేదబుద్ధిలేక విశ్వము నకిలము
పైవమయ మటంచు పలచి భక్తి
యీశ్వరార్పణముగఁ గృతు లొనర్పక యున్న
జయము లేదు మఱియు అయ్యుగలుగు.

3. సాధువులను బాధింపరాదు.

తొల్లి అంబరీషుఁ డను ఒక రాజుండెను. ఆయన ద్వాదశీ వ్రతము నియమము ప్రకారము చేయునాఁడు. ఇట్లుండ ఒక ద్వాదశినాఁడు ఉదయముననే దుర్వాసుఁడు అను ఋషి నేను భోజనమునకు వచ్చెదను అని చెప్పి యేటికి న్నానము చేయఁబోయెను. “ఎంతసేపైనను దుర్వాసుఁడు రాలేదు. తక్కిన అందఱు కాచియున్నారు. భోజనమునకు వచ్చెదనన్న వానిని విడిచి యెట్లు భుజింపవచ్చును? ద్వాదశి గడియలు మించిపోవుచున్నవి. భుజింపక యెట్లుండవచ్చును? ఏమిచేయుదును?” అని ఆలోచించి రాజు జలపారణముచేసి యూరకుండెను. దుర్వాసుఁడు మఱికొంత సేపటికివచ్చి రాజు

చేసిన దెట్టికి “నేను రాకముందే సేవు జలపారణము జేసితివా” యని కోపించి యతని చంపుటకై శక్తిని ప్రయోగించెను. అంబరీషుడు “భగవంతుడా! నే నీమునికి ఎట్టి అపరాధమును చేసినవాడనుగాను నన్ను గాపాడుమా” అని ధ్యానించెను. వెంటనే విష్ణుచక్రము వచ్చి ఆశక్తిని ఖండించి దుర్వాసుని చంపుటకు పోయెను. దానిని చూచి భయపడి దుర్వాసుడు పరువెత్తెను. మూడుబోణములు సంచరించి ఎవ్వరు కాపాడు నారు లేక ఆముని తుదకు విష్ణుదేవుని మోదకుబోయి ఆయన పాదముల సూరద బడి శరణు వేడెను. అప్పుడు విష్ణువు ఇట్ల నియెను.

“ఓయి వెట్టిమునీ! క్షుద్రమంత్రములును తంత్రము లును ఆచారము దైవభక్తి లేనివారిని బాధించును గాని భక్తులను బాధింపవు. బ్రదుకఁ గోరుదువేసి నీవు పోయి అంబ రీషు వేడుకొనుము. అతడే నిన్ను మన్నించును. నాకపరాధము చేసినను క్షమితునుగాని నా భక్తులకుఁ జేయు నపరాధము సహింపను” అని చెప్పఁగా దుర్వాసుడు పరువునఁ బోయి అంబరీషుని శరణుజొచ్చి ప్రాణములు కాపాడుకొనెను.

కం. తన కపరాధము చేసినఁ

గని సైరణసేయుఁ, గాని కండపొవరునక

దన భక్తుని బీడించిన

జనమును భగవంతుఁ డెపుడు నైపడు పుత్రా.

౪. దిక్కులేనివారికి దేవుడే దిక్కు.

హస్తినాపుర రాజులైన ధృతరాష్ట్రుడు పాండురాజు అనువారు అన్నదమ్ములు. ధృతరాష్ట్రునకు దుర్యోధనుడు మొదలైనవారు నూర్వరు కొడుకులు. పాండురాజునకు ధర్మరాజు మొదలైనవారు ఏవరు కొడుకులు. జ్ఞాతీ మచ్చరము చేత దుర్యోధనుడు ధర్మరాజును అవమాన పఱుపవలయునని ఆలోచించుచుండి ఒకనాడు ధర్మరాజును జూదమాడఁ బిలిచి మోసముచేత ఆయన రాజ్యమును, సంపదను, తమ్ములతో సర్వమును పందెమున గెలిచెను. ఈవిధముగ తన గానులుగఁ జేసికొని పాండవులను అవమాన పఱుప వలయునని వారి భార్యయైన ద్రౌపదిని సభలోనికి ఈడ్చి తెప్పించి తన తమ్ముడగు దుశ్శాసనుచేత ఆమె కట్టుకొన్న చీర ఒలిపించెను. దాను లగుటచేత పాండవులు ఏమిచేయలేక తలలు వంచుకొని కూర్చుండి యుండిరి. దుర్యోధనునకు భయపడి బంధువులందఱు హిరకుండిరి. అప్పుడు ద్రౌపది దిక్కులేనిదై శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించెను. భగవంతుడు శరణాగత వత్సలుడు. ఆయన ఆమె స్తోత్రమునకు సంతోషించి చీరలు అక్షయ్యము లగునట్లు చేసి ఆమె మానమును కాపాడెను. ఎన్నిచీరలు ఒలిచినను తఱుగక యొకను వచ్చుచుండుటచే చేతులు నొప్పిపుట్ట దుశ్శాసనుడు ఏగువడి చాలించుకొనెను.

- నీవె దిక్కుటందు నిశ్చించుండయి
యాత్మకక్తి గర్వ మణచి కొలచు
భక్తుఁ బ్రోచురక్తి భగవంతుఁ డెప్పుడు
చెనఁటివారుచేయు చేత లణచి.

గి. నుష్టులకు మేలు చేయరాదు.

వృకుండను నొక రాక్షసుడు శివుని గూర్చి తపస్సు చేసెను. శివుడు ప్రత్యక్షమై నీ కేమి వరము కావలయునని అడిగెను. నే నెవరి నెత్తిమీఁద చేయి పెట్టుదునో వాడు భస్మమై పోవలయునని వాడు కోరెను. అట్లులే యగునని శివుడు వరమిచ్చెను. నీ మాట సత్యమో అసత్యమో పరీక్ష చేసెదను అని శివుని నెత్తిమీఁదనే వాడు చేయి పెట్టఁ బోయెను. శివుడు పరువెత్తెను. వృకుడు తఱుముకొని పోయెను. అప్పుడు విష్ణువు బ్రహ్మచారివలె రాక్షసున కెదురుగా వచ్చి “ఏల రాక్షసేంద్రా! ఇట్లు పరుగెత్తు చున్నావు” అని యడిగెను. అతండు జరిగిన వృత్తాంతము చెప్పెను. “నీవు మైలపడి పోవుచున్నావు కావున నీకు శివుడుచిక్కఁడు. సంధ్యవార్చి శుచివై పోయెదవేని చిక్కును” అని బ్రహ్మచారి చెప్పెను. వృకుడు ఆమాట నిజమని తలచి సంధ్య వార్చునపుడు తన చేతిని తన తలయూపే యుంచుకొని మెటనే భస్మమై పోయెను. ఈ వృకాసురుని భస్మాసురుఁడనియు అందురు.

కం. పామునకు బాపిపోసిన

భీమబుగ మీదమాకి పెరికెడురీతిన్

ద్రేమబున దుష్టనకుం

దా మేలొనరింప దన్నె దప్పక చెలుదున్.

౩. దత్తాత్రేయారము మహాపాపము.

పూర్వకాలమున సృగుండను రాజుండెను. అతఁడు మహాదాత. అనేకములు ధర్మకార్యములు చేసి న్యాయ్యముగ రాజ్య మేలెను. ఒక పుణ్యకాలమున అతఁడు గోవులను మందలు మందలుగ దానము చేయుచుండెను. అట్లు చేయునపుడు ఒక ఆవు ముందొక బ్రాహ్మణునికి దానము చేసిన మందనుడి తప్పించుకొని మఱియొక మండలో ప్రవేశించెను. అది రాజు తెలిసికొనలేక ఆ మందను మఱియొక బ్రాహ్మణునికి దాన మిచ్చెను. మొదటి బ్రాహ్మణుడు తన ఆవు తప్పించుకొని పోయినదని దేశదేశము వెదకి రెండవ బ్రాహ్మణుని యింటియందు కనుఁ గొనెను. ఈ ఆవును రాజు తనకు దానము చేసినాఁడని మొదటి బ్రాహ్మణుడును, నాకు దానము చేసినాఁడని రెండవ బ్రాహ్మణుడును కలహించి రాజునొద్దకు వచ్చిరి. రాజు తన సారపాటు తెలిసికొని దోషము తనదే యని గొప్పకొని తమింపుఁడని వారిని ప్రార్థించెను. వారు “రాజా! నీవు ఒకనికి దానము చేసిన దానిని మరల గ్రహించితివి. కావున నీకు పాపము తప్పదు. నీవు ఊసరవెల్లివై పుట్టుము. నీవు మహా ధర్మాత్ముడవు కావున నీకు శ్రీకృష్ణుఁడు దర్శనమిచ్చి నీ పాపము 'పోగొట్టును' అని శపించిరి.

కం. ఇచ్చిన దానిని గ్రమ్ము

నిచ్చి నెఱిగియుండె నెఱుంగ కేనియు మరలన్

బుచ్చుకొనరాదు; సరకము

వచ్చును దప్పక యడెట్టివారికి నైనన్.

2. నీచులఁ జేరఁదీయఁగాదు.

ఒక అడవిలో ఒక ఋషి తపస్సు చేయుచుండెను. ఎక్కడ నుండియో ఒక కుక్కవచ్చి ఆయన ఆకుటింటి దగ్గఱ చేరెను. ఇట్లుండ ఒకనాఁడు ఆ కుక్కను సివంగి చంపుటకై తఱుముకొని వచ్చెను. అది భయపడి ఋషియొద్దకు పరువెత్తి వచ్చెను. ఆఋషి మిక్కిలి దయగలవాఁడు గావున ప్రాణ భయము అందఱకు ఒక్కటియే గదా యనియు తనయొద్దఁ జేరినదిగదా యనియు ఎంచి యిట్టులే మఱిమఱి దానిని సివంగులు బెదరింపకుండునట్లు చేయవలయునని తలంచి ఆ కుక్కను సివంగిగ మార్చెను. ఈ సివంగిని చూచి ప్రాంత సివంగి భయపడి పరువెత్తెను. ఇట్లు కొన్నాళ్ళు కాగా క్రొత్త సివంగిని ఒక పులి చంపవచ్చెను. అప్పుడు ఋషి సివంగిగ నున్న కుక్కను పులిగా మార్చి గెలిపించెను. తరువాత అడవియేనుఁగు ఈ క్రొత్తపులిని తఱుముకొని రాగా దానిని ఋషి ఏనుఁగుగ మార్చెను. అట్టులే దానిని సింహము చంపవచ్చినప్పుడు కుక్కను గూడ సింహముగ మార్చెను. ఈవిధముగ కుక్క సింహమై యిష్టము వచ్చినట్లు సంచరించుచు ఋషిని చూచి యిట్లు తలఁచెను. ఈ ఋషి మిక్కిలి దయగలవాఁడు. మహా తపశ్శక్తి గలవాఁడు నే నిప్పుడు విచ్చల విడి మృగములఁ జంపుచున్నాను. ఏదైన మృగము నావలెనే వచ్చి యాయన శరణు జొచ్చినా దానిని సింహముగఁ జేయును. తరువాత నా గతియేమి? కావున ఈఋషిని బంపి నేను సర్వదా సింహమై భయములేక చరించెదనని

యాలోచించు చుండెను. ఆ ఋషీశ్వరుడు దాని యాలోచన యెఱింగి “ఓసి సీచ శునకమా! నీ యల్పబుద్ధి విడువవైతిని. నీవు యథాప్రకారము కుక్కయ్యడిముక్తి” అని దానిని కుక్కగా మార్చెను.

కం. కనికరమును ననురాగము

జనువును గనఁబఱచి మేలి సంపద గూర్చన్

దన నీచగుణమె చూపును

దన కెగ్గొనరింప నీచు తలఁచుచు నుండున్.

౮. రాజు దేవాంశమునఁ బుట్టినవాడు.

అత్రయను పకానోక బ్రాహ్మణుడు తన భార్యను చూచి “నేను తపముచేయు వనమునకుఁ బోవుచున్నాను. నీవు నాతో వచ్చెదవా? ఇంట నుండెదవా” యని యడిగెను. “నేను మీపెంట నచ్చుదాననే దానికి సందేహము లేదు. కాని సంపాదించుకొని శ్రీశుకు వయస్సుగాని బిడ్డలకు బ్రతుకు మార్గము కల్పింపక మీరు అరణ్యమునకుఁ బోవుట ధర్మముకాదు. మన మిట్లు విడిచిపోయిన బిడ్డలగతి యేమి? దానిని మీ రాలోచింప వలదా” యని ఆమె చెప్పెను. అవును నీవు చెప్పినది ధర్మయుక్తమని చెప్పి అత్ర వైన్యుడను రాజు యజ్ఞము చేయుచుండ అచ్చటికిఁ బోయి ‘రాజా! నీవే విధాతవు. నీవే యింద్రుడవు. నీవే సమస్త ధనేశ్వరుడవు. అన్ని ధర్మములు తెలిసిన వాడవు నీవ. కాలమునకు నీవే కారణము. నీవే లోకములకు ఆధారము’ అని స్తోత్రము చేయుగా అందున్న గౌతముడను ముని ఆయనను చూచి

యాచనకై యితని హస్తకు వచ్చినంత మాత్రముననే నీవే
 యింద్రుడవు సీవే చంద్రుడనని యిచ్చకపు మాటలు పలుక
 వలయునా అని ఆక్షేపించెను. ఆ మాటలు విని అత్రి యట్ల
 నియె. అయ్యా! నీవు యుక్తాయుక్తము లాలోచింపక మాట
 లాడు చున్నావు. నేను అసత్యముగాని యిచ్చకపు మాటలు
 గాని పలికిన వాడఁగాను. కాలమునకు రాజే కారణ మనఁగా
 నీవు విసలేదా. అష్టదిక్పాలకుల అంశములచే రాజు సృష్టింపుఁ
 బడు ననుట మఱచితివా? లోకమును పాలించుట యెవని
 కృత్యము! శత్రువుల దండించుట యెవని కార్యము? ధర్మ
 పరిపాలన మెవనివని? ధనాదిదాన కార్యములు నేయువాఁ
 డెవఁడు? ఎవని యీశ్వితము లోక మంగీకరించి లోబడి
 యుండును? లోకుల కెల్ల సాక్షిమై యుండువాఁ డెవఁడు? చాగుల
 చేతను విచారము చేతను లోకమంతయు చూచు వాఁ డెవఁడు?
 లోకమును సంతోష పెట్టువాఁ డెవఁడు? ఇవన్నియు దేవతల
 కార్యములుగావా? అనిన గౌతముఁడు రాజే యన్నియు నైన,
 దేవతలతోడ నింకేమి పని? రాజునుగూర్చియే యాగాదులు
 చేయరాదా యనెను. అప్పుడు వారిరువురు ససత్కుమారు
 నొద్దకుపోయి తమ వివాదమును ఎఱిగించిరి. ససత్కు
 మారుఁడు అత్రి నిజము చెప్పెనని పరిష్కరించెను

గీ. విష్ణు నంకముననె పృథివీశుఁ డుదయించు
 రాజె సలుపు లోక రక్షణంబు
 కాన భక్తిగలిగి త్కృతాధుఁ గొలువంగ
 పలయు నెపుడు దేవుఁ గొలుచునట్లు.

శృంగి పరీక్షితుని శపించుట.

౯. రాజద్రోహము మహాపాతకము.

పరీక్షితుడను రాజు వేటాడబోయి దప్పిగొని శ్రమికుడను ఋషిశ్వరుని ముచినీళ్ళు కావలయునని యడిగెను. ఆయన తపస్సు చేయుచు మాటలాడలేదు. దానికి రాజు కోపించి చచ్చిన పామును ఆ ముని మెడలోవేసి పోయెను. ఆ మునికొడుకు శ్రోగి అనువాడు వచ్చిచూచి “నాతండ్రి మెడలో పాము వైచిన రాజు ఏడు దినములలో పాము కలుచి చచ్చునుగాక” అని శపించెను. తపము చాలించిన పిమ్మట, ఆ వృత్తాంతము తెలిసి శ్రమికుడు కొడుకుతో నిట్లనియె. “ఓరీ బుద్ధిలేని పిల్లవాడా! రాజు నేలరా శపించితివి? ఇది రాజద్రోహము కాదా? ఆయన దుర్మార్గులను దండించుటచే కనా మనము భయములేక యున్నాము. రాజు లేకుండిన మన సాత్తులు మనకు దక్కునా? బలవంతులు బలహీనులను గొట్టినను చూపినను వారి సాత్తులను భార్యలను ఆడు పిల్లలను ఎత్తుకొని పోయినను కాపాడు వాడు రాజుగాక మఱి యెవరు? రాజు లేకున్న వ్యాపారము నడచునా? భూములందు పండిన పంటలు సొంతగాండ్రకు దక్కునా? లోకులు కంటినిండ నిద్రపోదురా? ఇది నాలుగు నాసాత్తు అని చెప్పుకొనుటకు ఎవరికిని ధైర్య ముండునా? రాజు లేకుండిన ధర్మకార్యములు తపస్సులు విద్యాభ్యాసములు ఆటలు పాటలు నడచునా? నీవు రాజద్రోహము చేసి లోకమున కెంత కష్టము కలిగించి నీ పుణ్యమునకు నెంత నష్టిని తెచ్చుకొంటివో చూచితివా? రాజును దూషింపరాదు.

రాజనకుఁ గీడు కావించుట మహాపాపము కదా. రాజు ప్రజలకు తండ్రీ, రాజద్రోహము పితృద్రోహము సమానములు. రాజద్రోహమును శేసిన నాని అరాజకత్వము వలన గలుగు సావములకు కారణ భూతులై చరికమునకు పోదురు' అని కోపించెను

౦. రాజే తల్లియుఁ దండ్రీయు

రాజే రక్షకుఁడు ప్రజకు రాజద్రోహం

బోజచెడి చేసి నారక

భాజియిగును నదియు ఘోరపాతక మగుటన్.

౧౦. పెద్దల ధక్కరింపరాదు.

చిత్రకేతుఁడు విద్యాధరులతో శ్రేష్ఠుఁడు. అతఁడు మిక్కిలి దైవభక్తి గలవాఁడు. ఒకనాఁడు అతఁడు విమాన మెక్కి ఆకాశమున పోవుదు కైలాసమున నిడు సభలో శివుఁడు పార్వతిని తన తొడమీద కూర్చుండబెట్టుకొని యుండఁ జూచి జుగుప్సపడి శివునితో నిట్లనియె, “ఎంతటి పామును లైసను జనములులేని స్థలమునందు స్త్రీలను గొంగి లించుకొని యుందురుగాని యిట్టి సిండు సభలో నీవలె నిగ్గు విడిచి ఇట్లు స్త్రీని గొంగిలించుకొని కూర్చుందురా?” యని తాను భక్తుఁడు ఇంద్రియములఁ జయించినవాఁడు అను గర్వ ముతోఁ బలికెను. ఆయన గొప్పతనము తెలిసి శివుఁడూరక యుండెను. గాని పార్వతి కోపించి యిట్లనియెను. “ఓరీ!

మావంటి సిగ్గులేని కుమతుల దాడిగ వ నీవు యముడవా ?
నీ వేమి యెఱింగి మమ్ము ఆక్షేపించితివి ? అజ్ఞానము చేతను
అహంకారము చేతను నీకంటె బెద్దలగువారి నాక్షేపించితివి
గావున రాక్షసుడవై పుట్టుము” అని శపించెను. వాడు
వృత్రాసురుడై పుట్టెను.

కం. ధనవిద్యా బల మదములు

కనులం గప్పంగఁ దనకు ఘనులగు వారినే

గని ధిక్కార మొనర్చిన

మనుజుధముఁ డుద్భవించు మనుజుశనుడై.

౧౧. నవ్వుచుఁ జేసిన ఏడ్పుచు అనుభవించవలయును.

ఒక గంధర్వుడు బ్రహ్మనుగూర్చి తపస్సుచేసి తుదకు
దీర్ఘాయువుకలుగ వరము పొందెను. ఆ గర్వము చేతను,
తాను మిక్కిలి చక్కఁదనము గలవాఁడనను పొగరుచేతను
వికారపు వేషము వేసికొని లోకులను బెదరించు చుండెను.
స్థూల శిరుఁడను ఒక ఋషి వాని చెడు నడవడి యెఱింగి
నీ కీరూపమే శాశ్వత మగుఁగాకయని శపించెను. అప్పటికిని
వాడు పొగరు మానక ఇంద్రుని యుద్ధమునకుఁ బిలిచెను.
వీడు తనకు చావులేదని పొగరుచున్నాడని యింద్రుడు
తెలిసికొని తల తొమ్ములోపలికిని కాళ్ళు కడుపులోనికి
గుదివడి పోవునట్లు వజ్రాయుధముతోఁ గొట్టెను. వీని పేరు

రిబుఁడు. ఏడవేక సంవత్సరము లీ యాపముతో దుఃఖ మనుభవించిన తరువాత శ్రీరాముఁడు వీనిని జంపి వీని కష్ట మును దీర్చెను.

కిం. క్రొవ్వనఁ బరులకు నెఱును

నవ్వును వేడుకను జేయు నమి డావలఁ దా

నెవ్వనఁ గన్నీరులఁగ

గవ్వకుఁ గొలఁగాక మిగులఁ గాఢియపడెడిన్.

౧౨ పెద్దలను పరిహసించరాదు.

నారదుఁడు కణ్వుఁడు నిశ్వామిత్రుఁడు అను మునులు కృష్ణుని దర్శింపవలయునని ద్వారకకు పోయిరి. అప్పుడు కొందఱు యదుకుమారులు సాంబుఁడను మగపానికి గర్భిణివేషము వేసి ఆ మునీశ్వరుల యొద్దకుఁ దీసికొనిపోయి ‘మునీశ్వరులారా! ఈ స్త్రీ గర్భమున ఏ శిశువు పుట్టును’ అని అడిగిరి. వారు నిజమెఱింగినవారై “యాదవ వంశము నిర్మూలముచేయు రోకలి యీ పురుషుని గర్భమునఁ బుట్టును” అని చెప్పిరి. ఆమాట యదుశాలకులు విని భయపడిపోయి కృష్ణునితో చెప్పిరి. వెంటనే సాంబుని కడుపుననుండి యినువరోకలియొకటి పుట్టెను. దానిని వారు పొడిగొట్టి సముద్రములో పోసిరి కాని అది తుంగగా మొలచియుండెను. యాదవు లా సముద్ర తీరమున త్రాగి ఒడలెఱుంగక యా తుంగతోనే ఒకరి నొకరు కొట్టుకొని చచ్చిరి.

గీ. చెనఁటి తెన్నున బోధక యనవరతమా
భూతహితులయి వైవఁబూరి ప్రీతిఁ దలఁచు
సాధువులఁ ఒరహాసంబు సలిపిరేని
మూల మయ్యది వంశ నిర్మూలతకుఁ.

౧౩. పాపఫలము శిక్షచేఁ బోవును.

శంఖుఁడు లిఖితుఁడు అను ఇద్దఁడొక్కఁడములు వేఱు
వేఱు ఆశ్రమములు కల్పించుకొని తపస్సు చేయుచుండిరి.
ఒకనాఁడు లిఖితుఁడు అన్నను చూచుటకై ఆయన ఆశ్రమ
మునకు పోయెను. శంఖుఁ డప్పుడచ్చట లేఁడు. అచ్చటి
వృక్షములందు మంచి మామిడి వండ్లుండగా కోసి తమ్ముఁడు
తినుచుండెను. ఆ సమయమున శంఖుఁ డచ్చటికివచ్చి తమ్ము
నితో మాట్లాడి “తమ్ముడా! ఈ వండ్లెక్కడివి?” అని యడి
గెను. “ఇచ్చటివే బాగుగ నుండుటచే తినుచున్నాను” అని
తమ్ముఁడు చెప్పెను. “అయ్యోనాయనా? ఎంత పొరపడితివి.
ఇవి నీవి కావుకదా ఇతరులసొత్తు వారి నడుగక యనుభ
వించుట దొంగతనము చేయుటగదా. అయినదానికి వగచి
ప్రయోజనములేదు. సుద్యుమ్నుఁడను మనదేశపు రాజునొద్దకు
పోయి దొంగతనమునకుఁ దగిన శిక్ష పొందిరమ్ము. లేకున్న
నీపాప మతనిసి నిన్నుఁగొట్టుచని చెప్పెను. అన్న చెప్పిన ప్రకా
రము రాజునొద్దకు పోయి తాను దొంగిలించిన వృత్తాంతము
చెప్పెను. రాజు లిఖితుని రెండుహస్తములు నఱకించెను.

ఆ గెత్తురు కాటు చేతులతోనే అన్న సాధకుపోయి “అన్నా! రాజదండము పొందివచ్చితిని” అని లిజతుడు మొండి చేతులను చూపెను. ఆప్పుడు అన్న సంకోషించి “అదో మన ఆశ్రమము పొంతనుడు నీటిలో స్నానముచేసిరమ్ము” అనెను. అతడు ఆ ప్రకారము చేయఁగా నెప్పటియట్ల హస్తములు రెండును మొలచెను. ఇదియేమి ఆశ్చర్యమని లిజతుడు డన్న నడిగెను.

“నీయం దీక్షా క్రి- పాపము తప్ప మఱియేపాపము లేదు. ఈ పాపము రాజదండముచే పోయెనుగనుక నీచేతులు నీకు వచ్చెను” అని అన్న చెప్పెను. ఆమునికి బాహువు లిచ్చినది గనుక ఆ యేటికి బాహుద (చెయ్యేరు) యనుపేరు ప్రసిద్ధ మయ్యెను.

కం. తనచేసిన పాపంబును

జనముల కెఱిగించి రాజకానితుఁడైనం

జను నయ్యది; పరితాపం

బును వలయున్ మరల నద్దిపొందమి కెదలొన్.

౧౪. ప్రభుభక్తి.

అంబరీషుడను రాజు అనేక పుణ్యకార్యములు చేసి స్వర్గమునకుపోయి అచ్చట దివ్యభోగము లనేకము లనుభవించుచుండెను. ఆయన ఒకనాఁడు తన విమానమున కంటె గొప్పదియగు విమానమున తనకంటె నెక్కువ భోగము

లనుభవించుచు తన వశమింటై గొప్ప పదవియందున్న
 రాకని జూచి పిండేమి పుట్టినా సేసని గుండ్రని అడిగెను.
 ఆ యాంధ్రుఁ డిట్లుచెప్పెను. పీఠము కి నేనా నాయకుఁడుగ
 నుండిన సుదేవుఁడు. వీరికి నీవు కొదకు నుష్టరాక్షసుల జూపి
 రహస్రసి పాపిణిని. ఆ రాక్షసు లెట్టివారికిని గెల్వరానివాగు.
 వారి నెట్లు జూచుచి నీకు డేమియు గుఁగఁ జేయవచ్చునా
 యని యాలోచించి వెన్నుఁ గూర్చి యితఁడు తపస్సుచేసెను.
 శివుఁ డీయన కొక తేరిచ్చి దీనియందుండి యుద్ధము చేసితివేని
 రాక్షసులను జూచుచెదవని చెప్పెను ఇతఁ డట్లులే ఆ రాక్ష
 సుల నందఱ జూచెను గాని కడపట వారిలో నొక ప్రము
 ఖునితోఁ జూచుచు రోషముచే దబ్బున జేరు డిగ్గి వానిని
 జూసి వాని దెబ్బచేఁ దానును జచ్చెను. ఈ విధముగ నీ
 తేమమునకై నీ మీఁది భక్తిచే ప్రాణముల కాశించక వెను
 కంజ పెట్టక యుద్ధముచేసి యితఁడు దేహము కోలుపోయెను.
 నీయందుఁగల భక్తిచే నీట్టి యుత్తమ సుఖములు పొందెను.

గీ. తన్ను నేలినయట్టి యా ధన్యునికు

భక్తి సేవించుచును వాఁడు పనిచినట్టి

ప్రాణ గొడ్డంపుఁ బనిఁ దన ప్రాణమిచ్చి

యైన నొనరింప స్వర్గసౌఖ్యంబుఁ గాంచు.

౧౫. వినయము గలవానికి విపత్తులేదు.

సముద్రుఁ డొకనాఁడు తనలోఁ గలియుచుండు నదుల
 నన్నిటిని జూచి యిట్లుడిగెను. “మీ బలముచేత పెద పెద

మ్రాకులను వేళ్ళతో పెరించి తెచ్చెదనే, జంబు నేల తీసి కొనిరారు వానియందు మీరు దయదలచితిరా? లేక వానిని పెకలించుటకు మీకు శక్తి చాలదా?" ఆ మాటలు విని నదు లిట్లనియె "తమకు వేళ్లబలము కలదుగదా యని పెద్దపెద్ద మ్రాకులు మమ్ము లత్యుపేటక మా ప్రవాహమునకు అడ్డముగ నిలుచుచుండును. వాని గర్వము సహింపక గడ్డలురలఁ ద్రోచి వానిని వేళ్ళతో పెల్లగించి తెచ్చెదము. తుంగ అట్టులుగాదు. మేము రాగానే మాకు అణగి తలలువ్రాల్చి యుండును, మా పరోక్షమునందు తల లెత్తుకొని యుండును. ఆ విధముగ మాకు వినయముతో అణగి యుండువానిమీఁద మా బలముచూప మాకు మనసురాదు. ఆ నిమిత్తముగ ఒక జంబుకాండ అయినను నీయొద్దకు రాదు"

కం. వినయముగల గుణవంతున

కనయము మేలొదవు నెట్టి యాపదలందున్;

వినయవిహీనుం డగు న

మృనుజుండు సమూలముగను మడియును బుత్రా.

౧౬. దీర్ఘనూత్రుండు చెడిపోవును.

ఒక తటాకమందు దీర్ఘదర్శి, ప్రాప్తకాలజ్ఞుండు, దీర్ఘ నూత్రుండు అను పేర్లుగల మూఁడు చేపలుండెను. దీర్ఘదర్శి కొంతకాలమునకు రాజోవుదాని నివ్వడే ఆలోచించి తెలుస

కొనువాడు. ప్రాప్తకాలజ్ఞుడు ముందుగ ఆలోచింపకుండినను సమయము వచ్చినపుడు దానికి తగిన యుపాయ మాలోచించు వాడు. దీర్ఘసూత్రుడ ముందుగాని అప్పుడుగాని ఆలోచింపక కానీ కానీ అని కాలము త్రోయుచుండు సోమరి. ఈ పేర్లు గల చేపలుండు మడుగులోని నీరు ఒకప్పుడు ఎండ వేడిమికి ఇగురజొచ్చెను. అప్పుడు దీర్ఘదర్శి గుట్టు లాలోచించెను. ఎండలా మంచుచున్నది. మడుగులోని నీరా యింకుచున్నది. దీనిలోనుండి పాలు వంకయు ఎడుచున్నది. ఈ వంక పూర్ణముగ నెండైనా దీనిలోనే చిక్కుకొని జాలరులచే జావవలసి యుండును. ఇప్పుడే ము మడుగులోనుండి కాలువ వెంట బోయి మఱియొక పెద్దమడుగు చేరుట బాగు అని యెంచి తన స్నేహితుల నిద్దఱును పిలిచెను కాలువ యెండిన మడుగుండునా? అంతకాలము వచ్చిప్పటికి చూతమని వారిద్దఱు పోకయుండిరి. దీర్ఘదర్శి మాత్రము వెడలిపోయెను. తరువాత వంక పూర్ణముగ నెండిపోయెను. మడుగు ఇగురు చుండెను. అప్పుడు బెస్తలు తటాలునవచ్చి వలలు మొదలైనవి వేసి చేతలను పట్టసాగిరి. ప్రాప్తకాలజ్ఞుడు అపాయము వచ్చినదని తెలిసికొని వలలోనే యొకప్రక్కన త్రాడు గట్టిగ కఱచుకొని చచ్చినట్లు ప్రవేలాడుచుండెను. అది చచ్చినదని యెంచి బెస్తలు దానిని దీసి మరల నీటిలోనే పాటవైచిరి. అది తప్పించుకొనిపోయి బురదలో దాగుకొనెను. దీర్ఘసూత్రుడేమి చేయుటకు తెలియక యిక్కడ కిక్కడకు పరుగెత్తుచుండెను. జాలరులు దానిని పట్టి చంపిరి.

గీ. ధాని యాలోః సమునేత సరమిశుభము :

ఒకవ నాపద యుగ్మైసె సుమసేత

పశ్యమం, పలసుం డియి ముక్తం డగుమ

తెండులేనట్టి ద్విసూత్రుండు చెడును.

౧౭. ద ఫి చి.

వృత్తుండను నొక రాక్షసుడు మహా బలిష్ఠుడై దేవ
తలను లోకములను విక్రమింప బోధించుచు నుండెను. నాని
వలన రాయిశికి శాశిలే దేవతలు నిష్టువునొద్దకు పోయి తమ
కష్టములెల్ల జెప్పుకొనిరి. అప్పుడు నిష్టు విలులు చెప్పెను.
మీరు దఫీచియను బ్రాహ్మణుని యెఱుఁగులు ఆయుధములుగా
చేసికొని వృత్తునతో యుద్ధముచేసి జయింపఁగలరు. ఆయన
నెన్నెముకతో ఇంద్రుడు వృత్తుని కొట్టిం జచ్చునుగాని మఱి
యేవిధముగ వాడు చావఁడు. అనఁగా ఆ మాటలువిని
అందఱు దఫీచి యొద్దకుపోయి అసేన సింహముల స్తోత్రముచేసి
నీవు లోకములకును మాకును రాక్షసుల వలన బాధ తప్పింప
వలయునని ప్రార్థించిరి. నేను తపస్సుచేయు బీదబాంపడను
నేనేమి చేయఁగలనని దఫీచి యనెను. నియెముకలు మాకిచ్చిన
యెడల మేము వానిని అయుధములు చేసికొని శత్రువును
గలిచెదమని దేవతలు చెప్పిరి. దేవతలను లోకమును రక్షిం
చుటకంటె నాప్రాణము రక్షించుకొనుట శ్రేష్ఠమైనది కాదు.
తీసికొనుడని యోగాగ్నిచే శరీరము విడిచెను. దేవతలు ఆ
యెముకలు గొని విశ్వకర్మచే వానిని ఆయుధములుగా

జేయించి వానితో వృత్రాసురుని చంపిరి. అతని వెన్నెముక వ్రజాయుధము.

కం. స్వస్తింబులకున్ జంకరు ;

కష్టంబుని కొంక రెపుడు కార్యములందున్

శిష్టులు జగదుపకృత్తికై

యిస్వంబుగ దేహపైన నిట్టురు పుత్రా.

— — —

౧౮. ఒకడు పాపముచేయును, పలువురు

ధానిఫల మనుభవింతురు.

జమదగ్నియను మునియొద్ద కామధేను వ్రాడెను. దానిని తనకిమ్మని కార్తవీర్యార్జునుడు అను రాజడిగెను. ఇయ్యనని జమదగ్ని చెప్పెను. ని పీయకున్న నేను విడుతునా యని రాజు బలవంతముగా ఆవును పట్టుకొని పోయెను. ఈ వృత్తాంతమును జమదగ్ని కొడుకి గు పరశురాముడు విని కార్తవీర్యార్జునుని జూపి ఆవును మరలఁ దెచ్చెను. ఆ పగ మనస్సులో పెట్టుకొని కార్తవీర్యార్జునుని కొడుకులు పరశురాముడు లేనప్పుడు జమదగ్నిని జంపిరి. తన తల్లి కేణక యేడుపునిని పరశురాముడు త్వరగావచ్చి సమాచారము తెలిసి కొని కార్తవీర్యార్జునుని కొడుకుల నందఱు చంపెను. అంతేగాక తాను విడఁగా తనతల్లి రామా రామా యని ఇరువది యొక్క మాటలిచెను గావున ఇరువదియొక్క మాటు దేశములో క్షత్రియుఁ డనువాఁడు లేకుండునట్లు వెదకి వెదకి చంపెను.

కం. ఒక్క-డు సాపము చేసిన

బెక్కు-రు నిర్దోషులకును వెత గలుగుజామి

యక్క-ట సర్పముచేరిన

యక్కొ-లనం గలుగుమిల కాపదరాజే.

— —

౧౯. దైవమునునమ్మి చేసిన కార్యము చెడదు.

పూర్వ మొకప్పుడు రాక్షసులు బలవంతులై దేవతలను స్వర్గమునుండి వెడలఁగొట్టి వారి రాజ్యమును దా మాక్రమించుకొనిరి. అప్పుడు దేవతలందఱు విష్ణుదేవుని గుఱించి తపస్సుచేసిరి. విష్ణువు వారికి ప్రత్యక్షమై “మీరు మందర పర్వతము కవ్వముగాను, వాసుకి యను మహా సర్పమును త్రాడుగను జేసి పాలసముద్రమును జిలికిన యెడల అమృతము పుట్టును. దానిని మీరు త్రావిన మీకు మరణ భయము గలుగదు. అప్పుడు మీరు రాక్షసులను జయింపఁగలుగుదురు. మీరు రాక్షసులతో సంధి చేసికొని వారును మీరును కలసి చేసిననే యీ కార్యము మీకు సాధ్యమగు గాని లేకున్న కాదు” అని చెప్పెను. వారు విష్ణుదేవుని నమ్మి ఆయన చెప్పినట్లు రాక్షసులతో స్నేహము చేసికొని వారును తామును కలసి మందరమును మోచి తెచ్చునపుడు అది బరువెక్కువయై క్రిందఁబడెను. అప్పుడు మరల విష్ణువును ప్రార్థింప గరుడ వాహనానూఢుఁడయి ఆయనయే వచ్చి పర్వతమును మోసి కొనిపోయి పాలసముద్రము నొద్ద వించెను. అప్పుడు రాక్ష

శబరి శ్రీరామునకు ఫలము లిచ్చుట.

నులు దేవతలు వాసుకిని ఆ శర్వతమనకుఁ జూట్టి పాలసముద్రమును చిలుకఁగా బరువై మందరము సముద్రములో బుడబుడమునుఁగఁ జొచ్చెను. ఆప్పుడు దేవతలు మరల ప్రార్థింపఁగా విష్ణువు కూర్మమై ఆమృతము జనించు వఱకు కొండను మోచి యుండెను.

కం. పురుషుఁడు తాఁ గార్యధురం
ధరుఁడ ననెడు గర్వమెడలి తతభక్తిఁ గ్రియా
భరమున్ దేవునిపై నిడి
కరణీయముఁ జేసె నేని కాంచు జయంబున్.

శబరి.

౨౦. గురుసేవ శ్రేయస్కరము.

శబరి యనునది బోయది కావున దానికి నిష్ఠ తపము జపము మొదలయినవి తెలియక యుండినను వంపాతీరమున వనములో తపస్సు చేసుకొను ఋషులకు మరిచర్వ చేయుచు వారు చెప్పిన పని భక్తితోను శ్రద్ధతోను చేయుచుండెను. దేవపూజకు వారికి కావలసిన మంచి పూలు పత్తిరి, దేవునికి నివేదించి వారు భక్షించుటకుఁగాను మంచి ఫలములు, అగ్ని శోత్రము లొనర్చుటకుఁగాను కావలసిన సమిధలు, దర్భలు మఱి వారికేమి కావలసి యున్నను ఆమెయే తెచ్చి యిచ్చుచుండెను. ఇట్లు భక్తితో శుశ్రూష చేయుటచేతను వారు

మాటగానుకొను భగవంతుని విషయము వినుచుండుటచేతను ఆమెకు మిక్కిలి వైవభక్తి జ్ఞానము కలిగెను. దేహములు విడిచి స్వర్గమునకు పోవునడుమ మునులు ఆమెతో నిట్లు చెప్పిరి. “ని భక్తికి శ్రద్ధకు సాక్షిమించితిమి. నీకు మేలు చేయఁగోరవలెను. నీనిదే శివము చేయుచుండును. కొన్నాళ్ళకు ఇచ్చటికి రావలెననుటలు నత్తురు వారిని పూజింపుము వారిని దర్శింపుటచే నీకు మోక్షము కలుగును” అనిచెప్పి వారు పోగా ఆమె అట్లులే అట్లునే కాదుకొని యుండెను. సీతను నెదకును గానలక్షణములు అచ్చటికి వచ్చిరి. ఆమె భగవంతునికి మంచి ఫలముల సమ్యవలయునుగాని ఎండినవి చుండినవి రుచిలేనివి వరికిమాలిన వియ్యగాదని ఒక్కొక్క వండు కొంచెము రుచిచూచి బాగున్నవన్నియు ప్రోగుచేసి వారికి సమర్పించెను. భగవంతుఁ డగు గాముఁ డామె నిర్మల మైన భక్తికి సంతోషించినవాడై ఆ భుక్తశేషఫలముల నార గించి ఆమెకు మోక్షమిచ్చెను.

అ. తపముఁ జేయుకంటె జపముఁ జేయుటకంటె

వ్రతముఁ జేయుకంటె వజ్రభక్తి

గురుల పాదసేవ నిరతంబు సేయుట

భద్రగతికి సులభ పథము పుత్ర.

—

౨౧. హానికరమగు సత్యము వలకరాదు.

ఒక బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు అడవిలో ఆశ్రమము ముందున్న కొలితవన్ను చేయుచుండెను. ఒకనాఁడు అతనితో

కొండలు బాటసారులు స్త్రీలు పురుషులు పోవుచుండగా దొంగలు తఱుముకొని నచ్చిరి. వారు పరువెత్తిపోయి బ్రాహ్మణ కుమారుని ఆశ్రమములోని పొదలలో దాచుకొనిరి. బ్రాహ్మణ కుమారుడు అది చూచుచుండెను. తఱుముకొని వచ్చిన దొంగలు బాటసారులెచ్చటికి పోయిరో తెలిసికొన లేక బ్రాహ్మణకుమారునిచూచి “అయ్యా, కొండలు బాటసారు లీప్రక్క నచ్చిరే వారెందుపోయిరి?” అని అడిగిరి. తెలిసియుండి తనకు తెలియదని చెప్పిన అసత్యమాడిన పాపము వచ్చునని తలచి తన్ను అడుగువారు దొంగలు అని తెలిసియును ఆ పొదలో దాగియున్నారని వాడు చెప్పెను. ఆ దొంగలు ఆ బాటసారులను పట్టుకొని మగవారిని జంపి అడువారిని చెఱించి వారి సొత్తంతయు దోచుకొనిరి. ఈ పాప కార్యమునకు బ్రాహ్మణ కుమారుడు కారణముగాన అతడు నరకమునకు పోయెను.

కం. భూతహితంబుగ బొంకిన

నాతతపుణ్యంబు నిచ్చునది సత్యంబై;

భూతాహితమగుసత్యం

జేతటి పాపంబె కూర్చు గృతపుణ్యలకేసె.

౨౨. చెడువానికి చెడుగుణము మంచివానికి మంచిగుణమే

యెదుటివారియందుఁ గనఁబడును.

ధర్మరాజు దుర్యోధనుడు దాయాదులు. వారికి ఇరువురకు రాజ్యము నిమిత్తమై యుద్ధము కానున్నప్పుడు వారిరువురు

దును శ్రీకృష్ణుని నొద్దకు పోయిరి. నాకు జయము గలుగు ఉపాయము చెప్పుమని ధర్మరాజును, నాకు జయముగలుగు ఉపాయము చెప్పుమని దుర్యోధనుడును శ్రీకృష్ణుని నడిగిరి. ఒక యుద్ధములో రెండు పక్షములవారికి జయమెట్లు గలుగును? అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడొక యుపాయము చేసెను. ధర్మరాజును జూచి “ధర్మరాజా! నీవు లోకమునందెచ్చట నైన నొక దుష్టుని కనిపట్టి తెచ్చితివేని నీకు జయము కలుగునట్లు చేసెదను” అని చెప్పెను. దుర్యోధనునిజూచి “దుర్యోధనా! నీవు లోకమునందు ఒక మంచివానిని కనిపట్టి తెచ్చెదవేని నీకు జయము కలుగఁ జేసెదను” అని చెప్పెను. అట్లులే తెచ్చెదమని వారిరువురు బయలు వెడలి పోయిరి. ధర్మరాజు ఊరు నాడు రోసిపట్టియు దుష్టులని పేరుపోయినట్టియు మనుష్యులను కనిపెట్టి వారి వృత్తాంత మంతయు విచారిించి గుట్టులను కొనెను. వీరిని లోకులు దుష్టులనుకొనుచున్నారు. కాని వీరియందొక్క సద్గుణమైన లేగా యని తలంచి విచారించి వారియందేదైన నొక మంచిగుణము కనఁబడిన “అయ్యో! వీరియందీమంచి గుణము కలదే. వీరి నెట్లు దుష్టులని కృష్ణునితో చెప్పుదును” అని తలంచి యొక దుష్టునైన కనుఁగొనలేక మరలివచ్చెను. దుర్యోధనుఁ డొక్కఁడును మంచివాఁడు లేడని వచ్చెను.

శం. కేవలపాపియే కానీ

కేవల పుణ్యుండే కాని క్షితి దొరకఁడయ్యా;

పాపియని పుణ్యుడని తన

భావంబుకొలంది దోచువారలు పరులున్.

౨౩. కులమునకు గుణము కారణము.

ఒక ఆశ్రమమునందు హాసినైదు మత గౌతముడను ఋషి శిష్యులకు బ్రహ్మవిద్య నేర్పుచుండెను. ఆసమయమున నొక బాలుడు కొన్ని ఫలములను, చిన్న కట్టె మోపును తెచ్చి ఆయనకు సమర్పించి నమస్కరించి నిలువబడెను. “నాయనా! నీవెవ్వడవు? నీల వచ్చితివి? నీవేలేమి?” అని గౌతము డతని నడిగెను. “స్వామీ! నా పేరు జాబాల సత్యకాముండొదురు. బ్రహ్మచారి నై మీ బుద్ధి నుండఁగోరి వచ్చితిని” అని అతఁడు చెప్పెను. “వత్సా! నీకులమేది?” అని యా ముని యనెను. “స్వామీ! నా కులమేదియో నాకు తెలియదు. నాతల్లిని అడిగివచ్చి చెప్పెదను” అని సత్యకాముఁడు నమస్కరించి సెలవు తీసికొనిపోయి తన రాక కై మక్కువతోఁ గాచియున్న తల్లినిజూచి “తల్లీ! నా కులమేది చెప్పుము. బ్రాహ్మణుఁడు కాని వానికి బ్రహ్మవిద్య నేర్పరాదని గౌతములవారు చెప్పిరి” అనెను. ఆమాటవిని ఆమె యిట్లనియె, కుమారా! నీది యే కులమో నాకు తెలియదు నేను యశావనమునఁ బెక్కురకడఁ బరిచారిక నై యుంటిని. అప్పుడు నీవునాకు లభించితివి అని చెప్పెను. ఆమాటలు విని సత్యకాముఁడు గౌతము నొద్దకు పోయి నమస్కరించి “స్వామీ! నాకులమేదని నాతల్లి జాబాల నడిగితిని తాను యశావనమున పరిచారికనై యుంటిననియు తనకు నేను లభించితి” ననియు నా తల్లి చెప్పెను. అని చేతులు కట్టుకొని నిలబడెను. వానినిజూచి శిష్యులందఱు కోపోద్రేకముచేత నెట్లనైన కన్నులతో వాని చుటచుట

చూచుచు “భ్రష్టా ! దూరము సాము” అని గద్దించిరి. ఆముని తటాలున లేచి వాని కౌగలించి “కుమారా ! నీవు అబ్రాహ్మణ జాతుఁడవు కావు సందేహము లేదు” అనిచెప్పి శిష్యులతో నిట్లనియె. “శిష్యులారా! వాఁడువాఁడు చేయు పుణ్యపాపముల వలన గుణము కలుగదు. గొప్పగుణము కలవాడే గొప్ప కులమును కలవాడని చెప్పవలయును. గుణములేని కులమేల అవమానమును దాచిపెట్టవలసి యుండగా అసత్యమాడుటకు భయపడి వీఁడు సత్యమునే చెప్పినపుడు వీఁడు హీనకులునకు హీనగుణునకు పుట్టియుండునా? గుణహీనుఁడును అసత్య మాడువాఁడును నగ్న బ్రాహ్మణునకంటె గుణవంతుఁడు సత్య మాడువాఁడు నగు కులహీనుఁడే శ్రేష్ఠుఁడు. నీచ కులుఁ డిట్లు సత్యమాడఁడు” అని చెప్పి సత్యకాముని తన శిష్యులలోఁ జేర్చుకొనెను.

తే. క్రోధమును గామలోభాది గుణములెల్ల
విడిచి సత్యముఁ దప్పక, నేదవిహిత
కర్మములఁ జేయుచుండినఁ గలుగుఁగాక
కలదె యూరక బ్రాహ్మణ గౌరవంబు.

౨౪. అత్రగానికి బుద్ధిమట్టు.

ఒకఁడొక ముంగిసను అతి ప్రీతితో సాకుచుండెను. ఒకనాఁడు “వాఁడు వాని బిడ్డను తొట్లెగ్గి వండఁబెట్టి యెచ్చఁ జేసి బయట పోయెను. ఒక సర్పము ఆ తొట్లెత్తాడు.

వెంటే దిగి తొట్లలోనికి వచ్చుచుండుటను ముగిసిన చూచి పాముమీఁది కెగిరి దానిని జంపి ఆ నెత్తుటితోనే తన యజమానున కెదురుగ వాకిటికి పోయెను. ఆ మూఁడు అది తన బిడ్డను జంపి వచ్చుచున్నదని తలచి చేతిద్వారా త్రాగి దానిని జంపెను. ఇంటిలోపలికి వచ్చిచూడఁగా బిడ్డ ఆడుకొనుచుండెను. ప్రక్కన సర్పము తుండెములు వడియుండెను. “అయ్యో! నాబిడ్డను కాపాడుటకై పామునుజంపి యుపకారము చేసిన ముగిసను సిమ్మరణముగ తొందరపడి చంపితినిగదా” యని యతఁడేడ్చెను.

కం. ముందుగ నాలోచింపక

తొందరపడి పనులుచేసి తోరపుదుఃఖం

బొందు నసమీక్ష్యకారి ; య

మందమతి విమర్శనలుపు పటిపనిచేయున్.

౨౫. తక్కువ వారిని అవమానించరాదు.

పాండవులు జూదమాడి ఓడిపోయి రాజ్యము పోగొట్టుకొని యరణ్యములలో వాసము చేయుచుండిరి. వారికి తన యైశ్వర్యము చూపి వారు దుఃఖించునట్లు చేయవలయునని దురుద్దేశము కలవాఁడై దుర్యోధనుఁడు తన భార్యలతోను పరిజనముల తోడను సేనల తోడను వాహనముల తోడను సమస్త విభవముల తోడను వారు నివసించు అరణ్యమునకు

పోయెను. పాండవులున్నచోటికి సమీపమున నొక పెద్ద మడుగు ఉండగా నచ్చట వారు దిగుటకు ఏర్పాటు చేసుకొని డేరాలు గొట్టుచుండిరి. దుర్యోధనుని కుత్సితాభిషాయము దేవతలకు రాజైన దేవేంద్రుడు తెలిసికొని దుర్యోధనుని తమ్ములతోను, భార్యతోను పట్టుకొని రమ్మని గంధర్వరాజగు చిత్రసేనుని పుంపెను. వాడు గంధర్వ సేనతోవచ్చి దుర్యోధనుని ఓడించి అతనిని అతని తమ్ములను భార్యలతో బిడ్డలతో రథమునకు కట్టి తీసికొని పోవుచుండెను. అప్పుడు దుర్యోధనుని మంత్రులువచ్చి ధర్మరాజునకు మొఱువ పెట్టిరి. ధర్మరాజు వెంటనే తన తమ్ములను వంపి వారి నందఱి విడిపించెను. అప్పుడు చిత్రసేనుడు ధర్మరాజునుచూచి “ఈదుర్యోధనుడు మిమ్ము అవమానింప నచ్చినాడు. వానికి మేము శిక్షచేయుచుండ నీవేల మామీదికి యుద్ధమునకు వచ్చితి” వని అడిగెను. ధర్మరాజు “పరులచే మా వంశమువారి కనమానము గలుగునపుడు మేము నూటయేవరము, మాలో మేము కలహించినపుడు వారు నూర్వరే మేము ఏవరమే. మాలో మాకు విరోధ ముండినను వంశమునకు పరులచే అవమానము కలుగనీయరాదు” అని సమాధానము చెప్పెను.

క. దైవాయత్తం బగు జా

మ్మా విభవము; దాని కిలిమి మనుజుడు పరీ

భావింపరాదు పేదల

నేనేళకు నెట్టిదళ వహించునో తానున్.

౨౬., గర్వచూ సర్వము జెలుచును.

ఇంద్రుఁ డొకనాఁడు ఐరావతము నెక్కి సమస్తదేవతలు కొలుచుచుండ అవ్వరసలు వింజామరలు నీచుచుండ మహా వైభవముతో వయ్యాలి వెడలెను. అట్లు సోపునమయా. బున దుర్వాసుఁ డెదురుపడి ఇదిగో నీ దివ్యమైన సరిమని మందార దామమొకటి యిచ్చెను. ఇంద్రుఁడు దానిని గైకొని తన యేనుఁగు కుంభస్థలమునకుఁ జుట్టెను. అది లోఁడముతో దానిని తీసి నేలఁబెట్టి కాలరాచెను. తా నెచ్చిన మాలికకు వచ్చిన గతిచూచి దుర్వాసుఁడు మిక్కిలి కోపించినవాడై యిట్లనియె. “ఇంద్రా! ఎదురుగ వచ్చిన నన్ను ఐశ్వర్య మదమున నమస్కరింపవైతివి. వాహనము దిగవైతివి. గౌరవింపవైతివి. పిన్న పెద్దయను మర్యాద మాటితివి. అంతియగాక నేను దివ్యమని యిచ్చిన మహా మహిమగల మాలికను నీవు ధరింపక ఏనుఁగు నకుఁ జుట్టితివి. అది దాని నేలఁబెట్టి కాలరాచెను. ఇది నీవు నాకు చేసిన కఠిభవము గదా! ఇది యుతయు నీ సగపద మత్తువలనఁ గదా చేసితివి. నీ యైశ్వర్యమంతయు సముద్రము పాలై పోవును గాక” అని శపించెను. అట్లులే ఇంద్రుని యైశ్వర్య మంతయు పాలై పోవ నలెడు శత్రులగు రాక్షసులఁ గొలిచి బ్రతికెను.

కం. కనియుం గానఁడు, వినియున్

వినఁడున్, శ్రీయనెడు వ్యాధిఁబీడితుఁ; డతనిన్

మనుజులఁ గలుపం గోరినఁ

జను లేమిడి యనెడిమఁడు సమకూర్చుంగన్.

౨౭. దయావంతులు దీనుల కష్టము చూడలేరు.

దేవతలు రాక్షసులు అమృతము వడయఁగోరి పాల సముద్రమును చిలికిరి. బావి త్రవ్వఁబోయిన భూతములు వెడలు నట్లు తొలుత ఆసముద్రములో హాలాహలమును విషము పుట్టెను. దాని వేడిమికి దేవతలు రాక్షసులు తాళఁజాలక పోయిరి. ఆవిషము వ్యాపింపఁగా లోకములు నాశమగుచుండెను. వ్రజలు చచ్చిరి. దేశములు కాలిపోయెను. అదిచూచి భయ పడి దేవతలందరు పోయి శివుని పాదములపూజ పడి “దేవా! శరణు శరణు రక్షింపుము” అని వేడుకొనిరి. అప్పుడు శివుఁడు పార్వతినిజూచి “దేవి! ఏమి చేయుమనెదవు. లోకము నాశమగుచున్నది. దేవతలు శరణుజొచ్చిరి. విషమును నాయునుఁ దప్ప నింకెక్కడ నుంచుటకు సాధ్యవడదు. విషము మ్రింగుమనెదవా” యనెను. వలదు అనిన లోకము పాడగును శరణాగతుల రక్షింపనట్టగును. మ్రింగుమనిన మగఁ డేమగునోయని యాలోచించి నేను వత్తివ్రతను. నామంగళసూత్రమున కేమి హాని? యని ధైర్యము వహించి “దేవా! మీరు దానినిత్రాగి జగము రక్షింపుఁడి” యని పార్వతి యనెను. శివుఁడును వెంటనే ఆ విషము నంతయు మ్రింగి కంఠమునందే నిలిపి లోకములను రక్షించెను.

కం. శరణన్నవారిఁ బ్రోవఁగఁ

గర మనురాగంబు దోపఁ గాకొలంబున్

హరుఁ డొడిసిపట్టి మ్రింగెను

గరుజాతులు చేయలేని కార్యము గలదే.

మోహిని అమృతము పంచుట.

౨౮. ఊరివారి బిడ్డను రాచవారిబిడ్డ కొట్టిన
రాచవారిబిడ్డను దేవుడు కొట్టును.

దేవతలు రాక్షసులు పాలసముద్రమును చిలికిరి. దాని
యందు అమృతము పుట్టెను. మెటనే రాక్షసులు బలవంతులై
దేవతలను తఱిమి ఆ యమృత కలశమునంతయు వారే అపహ-
రించిరి. దిక్కులేనివారికి దేవుడే దిక్కు. అని దేవతలు విష్ణు
దేవుని గూర్చి ప్రార్థించిరి. అప్పుడు విష్ణువు మోహినీ వేషము
వేసికొని తభుకు బెభుకు చూపులచేత మంచి మాటలచేత
రాక్షసులను వంచించి నేనీ యమృతము వంచెదనని ఆ
యమృతకలశము తాను తీసికొని దేవతలకే యమృతము
నంతయు వంచిపెట్టి రాక్షసుల కేమియు లేకుండఁ జేసెను.
రాక్షసులు యుద్ధమునకు రాఁగా వారి నందఱఁ జంపెను.

కం. బలవంతుడ నే ననుచును

బలహీనుల నొంపరాదు, బాధించినచో

బలియురకు నెల్ల బలియుఁడు

జలజాతుడై వారిపొగరు సమయఁగఁజేయున్.

౨౯. పరుల యున్నతికి అసూయ వడరాదు.

సూర్యచంద్రులు గ్రహములును మేరుపర్వతముచుట్టు
తిరుగుచుండుట చూచి వింధ్యపర్వతము అసూయ కలిగినదై
మేరు పర్వతమున కీ గౌరవము కలుగనేల? నాకు లేకపోనేల?

యని తలచి ఆకాశము నెత్తుపెరిగెను. తమత్రోవ కది
యడ్డముగ వచ్చుటచే నూర్యచంద్రులు సంచారము చేయ
సాధ్యపడకుండెను. రాత్రియని పగలని భేదము లేకపోయెను.
లోకమల్లాడెను. దానిని చూచి దేవతలు కాశిలోనుండు
అగస్త్యుడను మహాముని గొద్దకుపోయి లోకమునకు వింధ్య
పర్వతము కలిగించిన యువద్రవము చెప్పి దీని నెట్టులయిన
అణపుమని ప్రార్థించిరి. అగస్త్యుడు భార్యాసహితఁడై వచ్చి
ఆ పర్వతమును జూచి “పర్వతోత్తమా! నేను దక్షిణమునకు
పోవలయును. నేను ముసలివాడను. సిన్ను దాటలేను. నేల
మట్టముగ కమ్మా” యనెను. కాకుండిన ఆ ముని శపించునని
భయపడి వింధ్యము నేలమట్ట మయ్యెను. అగస్త్యుడు దాటి
దక్షిణపు వైపునకు వచ్చి “నేను మరల వచ్చువరకు నీవిట్టలే
యుండును” అని చెప్పెను. అగస్త్యుడు మరల ఉత్తరము
పోనేలేదు. మునుపటి యున్నతిపోయి వింధ్యపర్వత మిప్పటికి
మనుష్యులు దాటఁగూడిన స్థితిలో నేయున్నది.

ఆ. పరుల గొప్పదనముఁ బరికించి చూపోప

కట్టి వేషమూను నల్పబుద్ధి

పరిభవంబు నొందుఁ బండితునట్లులు

పలుకు గ్రామ్యవాది భంగి దోష.

30. చేసిన ఋణము చెల్లించక పోదు.

ఒకనాడొక కాపు నాంగటికి బలిసిన రెండెద్దులను గట్టి పాలము దున్నుచుండెను. ఆనాఁ డది యేమియో కాని ఏనుఁగులవలె నుండు ఆ యెద్దులు మొడికినడి లంకవేసి కొని అడుగెత్తి పెట్టక దుక్కిలోనే వండుకొనెను. కాపు వాఁడును వానిని ముల్లగోలతో బొడిచియు, తోకలు విటిచియు, ముక్కరములు దిగించియు, మేడితోకతో బాడియు మోఁజేతఁ గ్రుమ్మియు వాతవేసియు నానావిధముల బాధించియు అవి లేవకున్న విసింగి “మిమ్ము మాదిగవాఁడు కోయ మీకేమి పోగాలమే నేఁడు ఇట్లయినారు” అని వానిని దిట్టెను. “ఓయిరైతా! నీకుఁగాను దేహకష్టముజేసి తీర్చవలసిన అశ్వపతయుఁ దీర్చితిమి. నీకు ఇంక రెండునూఱులు రూపాయలు ఇచ్చి మేము నీ ఋణము పూర్ణముగ, దీర్చుకొనవలసి యున్నది. ఇంక అరగంటకు నీత్రోవ నొక సెట్టివచ్చును వాఁడు మము రెండువందల కిమ్మసి బేరమాడును. నీవు కాదు కూడదనక వానికి మమ్మిచ్చి ఆరూపాయలు, తీసికొనుము. వాడు మా కా మొత్తము ఋణపడి యున్నాఁడు” అని చెప్పెను. రైతు ఆ మాటలు విని ఆశ్చర్యపడి వానియొద్ద మీ రెన్నాళ్ళూడెదరని అడిగెను. వాఁడు మాకు అప్పుపడి నాఁడు గాని వానికి మేము అప్పుపడలేదు. నీవు రూపాయ లిచ్చటనే తీసికొని మావెంట వచ్చి జరుగు వృత్తాంతము చూడుమని చెప్పి చివాలున లేచి అట్టు లక్ష్యములేక దెబ్బ తినక అడుగు నిలువక రెండెద్దులు దున్నుచుండెను. ఇంత

లోనే ఒక భాగ్యవంతుడు సెట్టి ఆశోవ పోవుచు వానిని జూచి ఆహా నివి మన సవారిబండికి బాగున్నవని తలచి వానిని విక్రయింపుమని బేరమాడెను. పరీక్షకై కాపువాఁ డొక్క రూపాయ యైన ఎక్కువ యిమ్మనెను గాని సెట్టి ఇన్నూటికి పైన ఒక డమ్మిడియైన నియ్యనని చెప్పెను. కాపు వాఁడును పైకము తీసికొని కాండి యెద్దులను వానికిఁ బట్టి యిచ్చెను. సెట్టియును అవి దున్ను అలసియున్నవి. బండికినేఁడు కట్టరాదు. మీరు దోలుకొని రండని వానిని సేవకుల కప్ప గించెను. ఆ సెట్టియును ఇంటికిపోయి గాఁటవానిని కట్టి వేయించి స్నానముచేసి భోజనము చేయఁ బోయెను. ఇంతలో నీ రెండెద్దులు క్రుమ్ములాడి గాటిలోనే పడి చచ్చెను. ఇదంతయు చూచుచున్న కాపువాఁడు ఋణానుబంధము చెడ్డది కదా యనుకొనుచుఁ బోయెను.

అల్పమైనఁ గాని యప్పుడీయఁగరాదు
తీసికేని మరలఁ గానునైన
విడక యాయ వలయుఁ, బెండ్లాలు విడ్డలు
పశువులును ఋణానుబంధగతులు.

30. ఆశ్రితుని విడువరాదు.

షాండవులు ద్రావడి మహాప్రస్థానము పోవునపుడు వారిని ఒక కుక్క వెంటబడించెను. అట్లు వారు పోవునపుడు ద్రావడి సహదేవుఁడు నకులుఁడు అర్జునుఁడు భీముఁడు మర

నిందిరిగాని కుక్క మాత్రము ధర్మరాజు వెంటఁ బోవుచునే యుండెను. తరువాత ఇంద్రుఁడు వచ్చి “ధర్మనందనా! నీ పీతేరెక్కి స్వర్గమునకు రమ్ము” నీవు చేసిన ధర్మములు ఫలించినవి అనెను. “అయ్యా యీ కుక్కను ముందు తేరెక్కింపుము. తరువాత నే నెక్కడను” అని ధర్మరాజు చెప్పెను. ఆ మాటలు విని యింద్రుఁడునవ్వి “కుక్కయేమి! దేవతా విమానము నెక్కుటయేమి! స్వర్గమునకు పోవుటయేమి! ఏమి వింతలు మాటలాడుచున్నావు. కుక్కలకు దేవత్వము కలుగునా” యని యింద్రుఁడు పలుకఁగా ధర్మరాజిట్లనియె. “సురలోక నాథా! మీరు మహాత్ములరు. నేను మీ సంత్రితుండను. నాకై మీరిది దుష్కర్మమైనను చేయవలదా? ఈ శుచకంబు నే నూరు విడిచినది మొదలు నా వెంటనే వచ్చుచున్నది. అట్టిదాని నెందువిడిచి నేను వత్తును? దానిని విడువనా మన సావధానము” అనెను. ఆ పలుకుల నాలించి యింద్రుఁడు “సత్పురుషులు వేటసమయమునందు తప్ప కుక్కలను తాఁకరు. కుక్కలను తాఁకునారికి తేజము నశించును. వారి పుణ్యములను క్రోధవశు లను దేవతలు హరింతురు. అటులుండ నీవు కుక్కను స్వర్గమునకుఁ బిలుచుకొని పొమ్మని కోరెదవు కోరికలు కోరినపుడు సాధ్యము అసాధ్యము ఆలోచింపవలదా” యనిన ధర్మరాజిట్లనియె. “మీపంటివారు నన్నకార్యము చేయుమనుట న్యాయమా? ఆశ్రితులను భక్తులను వదలినఁగాని స్వర్గము లభింపజేసి నా కా స్వర్గముతో బనిలేదు. ఆశ్రితులను వదలుట బ్రహ్మహత్య సమాసములని

పెద్దలు చెప్పదులే” అనిన ఇంద్రుడు “రాజేంద్రా! స్వర్గము నైన విడిచెదఁగాని కుక్కను విడువను అను వెట్టివాఁడెందైనఁ గలఁడా? తమ్ములను భార్యలను వదలియు కుక్కను వదల ననుట ఏమి వివేకము?” అనిన కుంతీనందనుడు “లోక పాలకా! నీకంటె నేను ధర్మజ్ఞుఁడను గాను, అదియునుగాక తెలిసిన పెద్దవారితో వాదించరాదు. అయినను ఒక విన్నపము. నా తమ్ములను భార్యను నేను వదలుట అసనేమి? వారి ఆయువు తీటి వారు పోయిరి, ఆయువుతోనుడి ఆశ్రయించిన కుక్కురము నేనెట్లు వదలుదును? భయపడినవాని, భక్తుని, ప్రాణాపాయమున నొద్దఁజేరినవాని, దిక్కులేనివాని విడవ రాదను శాస్త్రవాక్యము మీఱి నే నడువఁజాల. నీ గుప్తము వచ్చినయెడ కుక్కను నన్నుఁగూడఁ బిలుచుకొనిపోము. లేకున్న నూరక పోము. నేను రాను” అనుటయు ఆమాట లాలించి కుక్కరూపముతోనున్న యమధర్మరాజు ప్రత్యక్షమై నీ ధర్మమునకు మెచ్చితినిని వరములిచ్చి ధర్మరాజును స్వర్గము నకుఁ బిలుచుకొని పోయెను.

కం. కష్టంబుల నష్టంబుల

నిష్టంబుగఁ దన్నుఁ గొలిచి యేతెంచినవో

శిష్టుఁడు విడరా దెట్టిని

కృష్ణునినేన్ దనకు శ్రేయ మెసఁగడి వేళన్.

38. వంచకులు తమ మేలుకొఱకే యితరులకు
హితముపడేశింతురు.

నైమిశమున పట్టణమున నొక బాలుడు మృతుఁ
డయ్యెను. ఆ బాలుని మిక్కిలి గారాఁముతో పెంచుచున్న
తల్లిదండ్రులు బంధువులు స్మశానముకు ఆ శవమును దీసికొని
పోయి అనేక విధముల నేడ్చుచుండిరి. అప్పుడొక గ్రద్ద వారిని
చూచి యట్లనియె. “అయ్యలారా! లోకములో పుట్టినవారు
చచ్చుట యెక వింతా? మీమీ తల్లిదండ్రులు తాతలుఏరి?
మహారాజులందఱు ఏరి? అట్టి వారందఱు పోగా జేసెడు
పిల్లవానికై యేడ్చెదరా? ఏడ్చినంత చచ్చినవాడు లేచి
వచ్చునా? సాయంకాల మగుచున్నది. ఇంక స్మశానమున
మీ రుండరాదు. రాత్తులు భూతములు పిశాచములు సం
చారములు చేయు సమయమైనది. మీ ప్రాణము మీదికి
వచ్చును. వీనుఁగును పాఱవైచి పొందు” అని చెప్పెను.
వారు అట్టులే వీనుఁగును విడిచిపోవ లేచిరి. అప్పుడొక నక్క
వచ్చి “మీరు మనష్యులు గారా? దయాదాక్షిణ్యములు
లేవా? చంద్రబింబమువలె నుండు కూనను విడిచిపోవ మీకు
కాలెట్లాడెను! మనస్సు ఎట్లు ఒప్పెను? మీవి బిడ్డలఁగన్న
కడుపులు కావా? బిడ్డను చూచి కడుపు దుఃఖముపోవ
నోరార నేడ్చుటకును మీకు కష్టముకదా? ఈ బిడ్డ మీకింత
బరువుగా నుండెనా? ఇంటిలోని కుప్ప పాఱవేసినట్లు పాఱ
వేసి పోవుచున్నారే. సూర్యుఁ డిప్పుడే కదా అస్తమింపఁ
గోవుచున్నాడు?” అనినది. ఆ మాటలు విని మరల వారు

కూర్చుండి యేడువ సాగిరి. అప్పుడు గ్రద్ద వారలతో నిల్లనియె.
 “నక్క మాటలు విని చచ్చినవారి కేడ్చేడువారిని నే నెచ్చట
 చూడలేదు. యముఁ డెవ్వరికైనఁ దయ తలఁచినమాట
 యెన్నఁడైన వింటిరా? చచ్చినవాఁడు మరల బ్రతుకునా?
 చీకటి వసువఱకు మీరుంటిరేని రాత్రియందు వీనికి ఉదక
 దానముకూడ లేకుండఁ జేసి వానిని నరకమునకుఁ బంపెదరు.
 అంతియకాని మఱి యేలాభము లేదు.” అనిన జంబుకము
 వారలఁ జూచి “గ్రద్దకు దయయును గలదా? నిద్రపోవు
 చున్నట్టులుండు ఈ బాలుని చూచిన మాయట్టి మృగము
 లకును కన్నీరు కాటుచున్నదే. ఇంక కన్న తల్లిదండ్రుల కడుపు
 లోని చిచ్చెట్టులుండునో! చచ్చినవారు బ్రతుకరని యేమి
 నిశ్చయము? లోకమున చచ్చి బ్రతికినవా రెందఱు లేరు?”
 అనెను. అప్పుడు గ్రద్ద “నేను పుట్టి వేయి సంవత్సరములు
 అయినవి. స్మశానమునకు వచ్చినవారు మరల పోలేదు.
 ఈ దేహమునఁగాదు గాని మఱియొక దేహముతో వీఁడు
 మరల బ్రతుక వచ్చును. అంతియకాని ఈ దేహముతో వీఁడు
 బ్రతుకుట కల్ల” యనెను. ఆమాటలు విని వఱడు “అయ్య
 లారా! ఆల్లరి గ్రద్దమాటలు నమ్మకుండు. చచ్చిన బిడ్డను
 శ్రీరాముండు నారదుండు లోనైనవారు బ్రతికించరా; స్మశాన
 మున శంకరుండుండును గదా. సంచారమునకు వచ్చి మీ
 దుఃఖమును ఆయన చూచి కరుణింతుఁ గూడదా. అంతవఱకు
 ఉండుండు. అప్పటికి బ్రతుకకున్న ఆవల పొండు. ఇంతలో
 యెడనెడమి?” యనెను. వారట్లులే యేడ్చుచుండిరి. రాత్రుల

యందు గ్రద్ద సంచరింపదు. రాత్రికాగానే అది వెడలిపోవుచు గనుక వగలుండగానే పీనుగును వారు విడిచిపోయిన దాను దినవచ్చునని గ్రద్దయును, వగలైన యెడల గ్రద్ద తన్ను ఆ పీనుగును తాంకనీయదు. రాత్రియైన తానే తినవచ్చునని నక్కయు వారి కిట్లు బోధించెనుగాని పిల్లవానిపై బ్రేమ రెంటికిల లేదు.

తే. ఆత్మలాభంబు కోరి మహాపులట్లు
 మాయలాడులు కొందఱు మధ్యవస్తే
 లగుచు దగవులు వచియితు రల్లవాని
 బుద్ధిమంతుడు నమ్మంగబోల చెపుడు.

33. సత్కీర్తి స్వర్గము కలిగించును.

ఇంద్రద్యుమ్నుడను రాజు స్వర్గమున నుండగా దేవత లతనిని జూచి “రాజా! నీవు సంచరించిన పుణ్యము సమసి పోయినది. నీకీర్తి లోకమున నశించినది. కావున మరల భూలోకమునకు పొమ్ము. ఇందుండ నర్హుడవు కావు” అనిరి. ఆ మాటలు విని ఆ రాజు మార్కండేయు నొద్దకు పోయి “మునీంద్రా! నేను ఇంద్రద్యుమ్నుడను వాడను. నన్ను నీ వెఱుంగుదావా?” యనెను. అయ్యా! నిన్ను నే నెఱుంగను హిమవంతము శిఖరమున ప్రావార కర్ణుడను ఘూకము కలదు. అది నిన్ను ఎఱిగి యుండవచ్చును గాని నడుగుము” అనెను. నీవు నాతోడ రమ్మని యింద్రద్యుమ్నుండు మార్కం

దేయుని బిలిచెను. నేను రసాయన ఘోషిక తీసుకొని బడలి
యున్నాను. నేను రాజులనని మార్కండేయుండు చెప్పెను.
నేను మోసికొని పోయెద రమ్మని యింద్రద్యుమ్నుడు
గుఱ్ఱమై మార్కండేయుని ప్రావార కర్ణనొద్దకు మోసికొని
పోయి మార్కండేయు నడిగినట్లు ఆ గూబను అడిగెను. అది
యును నిన్ను నేను ఎఱుగను. ఇంద్రద్యుమ్నమును కొలని
యందు నాళీక జంఘుడను కొంగగలదు. అది నాకంటె
వయస్సు చెల్లినది. దానికి తెలిసియుండవచ్చును పొమ్మనెను
నీవును రమ్మని ముసీంద్రునితో గూబను మోసికొని నాళీ
జంఘునొద్దకు పోయి “బకరాజా! ఇంద్రద్యుమ్ను నీ వెఱుఁ
గుదువా” యనెను. అదియును “అయ్యా! నిన్ను నే నెఱుఁ
గను. ఈ కొలనియందు నాకంటె వృద్ధు అయిన కచ్చపము
కలదు. దాని పేరు అకూపారము. అది ని న్నెఱిగియుండు
నేమో అడుగుదము” అని తాను అకూపారుని తోడితెచ్చెను.
అప్పు డ్రింద్రద్యుమ్నుడు “తాంబేటిజేడా! ఇంద్రద్యుమ్ను
నెఱుఁగుదువా” యనెను. ఆ మాట వినిన తోడనే అది కదల
మొదలక కొంత సేపుండి కన్నులనీరుగాఱ నిట్లనియె. “అయ్యా!
ఇంద్రద్యుమ్ను మహారాజును నేనే యెఱుఁగక పోవలయునా?
ఆ పుణ్యాత్ముడు ఎన్నిమాఱులో నన్నిచ్చట కాపాడెనే.
ఆయనను స్మరింపనిచో నాకు పుట్టుగతులు కలవా. ఆయన
దానము చేయ ఆవుల మందల నిలువఁగా వాని గొరిసెల
రావడిచేతనైన గుంతయే యీ కొలను. ఇది ఆయన పేరనే
ప్రసిద్ధి కెక్కియున్నది. ఎన్నాళ్ళకు ఆయనపేరు వింటిని.

ఎలుగు - బాటసారి - పులి.

ఎన్నాళ్ళకు ఆయనను మరల కంటిని” అని డగ్గుత్తికతోఁ బలికెను. అప్పుడు దేవతలు “ఇంద్రద్యుమ్నా! సీకీర్తి లోకమున శాశ్వతమయ్యెను. రమ్ము పోదము” అనిరి. వీరి నందఱు నెక్కడివారి నక్కడ విడిచి వచ్చెద నని వారివారి నెలవులందు వారివారిని విడిచి రాజు విమానమెక్కి స్వర్గమునకుఁ బోయెను.

కం. తనకీర్తి యెంత కాలము

వినఁబడు నిజ్జగమునందు తెలయఁగ నందఱు

కను బుణ్యలోక సౌఖ్యం

ఋణ సంతయు నుల్లసిల్లుఁ బురుషుం డవఘా.

౩౪. అపకారికిని ఉపకారమే చేయవలెను.

ఒక బాటసారి అడవిలో పోవుచుండఁగా పులి యొకటి వానిని దఱుముకొని వచ్చెను. వాడు తటాలున సమీప మందున్న చెట్టెక్కినను, ఆచెట్టుమీఁదనే ఎలుఁగు గొడ్డొక్కటి యుండెను. బాటసారి అయ్యో చెట్టుక్రింద పులి చెట్టుమీఁద ఎలుఁగు. ఏమిగతి యని భయపడుచుండ ఎలుఁగు వానితో “నీకు నేను హానిచేయను. భయపడకుము” అనెను. అప్పుడు పులి ఎలుఁగుబంటిని చూచి యిట్లనియె. “ఓ మిత్రమా! ఈ మనుష్యుఁడు నీకును నాకును అడవిమృగముల కెల్ల శత్రువు. మనల నెక్కడజూచిన నక్కడ చంపనైనఁ జంపును

లేక బంధనమున నైన నుంచును. ఇట్టివాఁడు చిక్కినపుడు విడువరాదు. కావున క్రింద శ్రోయుము” అనెను. ఆమాటలు విని భల్లుకము “వ్యాఘ్రమా ! నీమాట సరికాదు. మనకు శత్రువైనను మర యిటికి వచ్చినవానిని భయముగొన్న వానిని జూపరాదు. కావున భయపడి నన్నాశ్రయించి నాశరణము నొందిన వానిని నేనెట్లు చంపుదును? నేను చంపను నిన్నుఁజూపనీయకు పోపా” మృతనను. వ్యాఘ్ర మెంతచెప్పినను భల్లుకము వినలేదు. ఎంతసేపు వీఁడు చెట్టుమీదఁజేయుండునో చూతమని పులి చెట్టుక్రిందనే కాచియుండెను. కొంత సేపటికి ఎలుగు నిద్రించెను. అప్పుడు పులి మనుష్యుని జూచి యుట్లనియె. “ఓరీ ! నీవు బుద్ధిమంతుఁడవేని నామాట వినము. ఎలుగు నిన్ను క్రిందఁ ద్రోయునని గారణము నీమీఁది ప్రీతి చేతకాదు. నేను వెడలిపోయిన తరువాత నిన్నుఁ జూపి తానే భక్షింపవచ్చునని దాని యభిప్రాయము. అది నీవు తెలిసికొనలేక యున్నావు. ఏ మేలుకై చెప్పెదను చినుము నీవు చెట్టుమీద నున్నావునుక నీవునాకు దొరకవు. కాఁబట్టి ఆకలేనికూటికి ఆకలిలేదన్నట్లు నీ యాక మారుకొన్నాను. నీవు గుఱువడు మార్గము చెప్పెదను. తేరకు దాని వాత నేల వడదవు? దానిని గ్రిందఁ ద్రోయుము” అని చెప్పెను. మూఁడుఁడగు మనుష్యుఁడు దానిమాటలు సమ్మతి నిద్రపోవు ఎలుగును క్రిందఁ ద్రోసెను. ఎలుగును నిద్ర మేల్కొని లేచిపోయి కొమ్మలను బట్టుకొని నేలఁబడక మరల చెట్టుపైకి నెక్కినది. అప్పుడు పులి ఎలుగుతో నిట్లనియె. “మిత్రమా !

నామాట నీవు నమ్మవైతివికదా? మనుష్యులెట్టి ద్రోహులొ తెలిసినదా? మేలుచేయువారికిని కీడుచేయువారు మనుష్యులే యనుట నీకు ధృఢపడినది కదా. యిప్పుడైన నా మాటవిని యీ మిత్రద్రోహిని కృతఘ్నుని క్రిందఁ ద్రోయుము అనెను. ఎఱఁగు ఇట్లనియె. “శార్దూలమా! ఏల యీ పనికిమాలిన మాటలు? వాఁడు నాకు కీడుచేసిన నేను మరల కీడుచేయ వలయునని సిద్ధాంతమా? మేలుచేసినవానికి మేలుచేయుట యండేమి విశేషము? కీడు చేసినవానికి మేలుచేయుట యుత్తమగుణ లక్షణము. కావున ఈ బాటసారిని నీకు సమర్పింపను. పొమ్ము” అనెను. పులి ఆశ మానుకొని పోయెను. తరువాత మనుష్యుఁడు చెట్టుదిగి తాను అడవి మృగమున కంటెను నీచుండ నై తిగదా యని సిగ్గుపడి పోయెను.

కం. ఉపకారికి నుపకారము

విపరీతము గాదు నేయ వివరింపంగా

నుపకారికి నుపకారము

నెపమెన్నక చేయువాఁడు నేర్పరి సుమతీ.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

శ్రీ జే.ఎస్. ప్రింటింగ్ వర్క్స్, గుంటూరు.

శ్రీ రామ నేమ.

శ్రీ నానుదాస స్వామివారి గ్రంథముల పట్టిక.

అయ్యకాండ (మరియరము)	అయ్యకాండైదు	... 9_ 0_0
అయ్యకాండ	"	... 5_ 8_0
కష్టాధికారము	"	... 5_ 0_0
సుందర కాండ	"	... 8_ 0_0
ముముక్షుహితచర్య	తైదు	... 2_ 8_0
విడిభాగములు 2 ఒక్కొక్కటి		... 0_ 14_0
శ్రీ కానకాక్షపరిణయము		... 1_ 1_0
సుఖద్రావిడము		... 1_ 0_0
శ్రీ కుమారాభ్యుదయము		... 1_ 0_0
శ్రీ కాళహస్తి మాహాత్యము		... 1_ 0_0
ప్రభుమంగళానము (గోపాల్కృష్ణార్య)		... 0_ 2_0
ద్వితీయ సోపానము		... 0_ 4_0
మేలుకొలుపు		... 0_ 4_0
హనుమదాచార్యోపదేశము		... 0_ 4_0
సీతోపదేశము		... 0_ 4_0
భగవదాంధనము		... 1_ 0_0
రహస్యరత్నాకరము (ప్రసన్నానుష్ఠానము)		... 0_ 12_0
పైరైదు కలిపిన క్యాలికోతైదు		... 2_ 8_0
శ్రీకృష్ణలీలామృతము నాలుగుభాగములు కలిపి క్యాలికోతైదు		... 10_ 0_0
సాక్షాత్రి చరిత్రము		... 0_ 5_0
వామనచరిత్రము		... 0_ 5_0
శకుంతల చరిత్రము		... 0_ 5_0
ద్విపద భగవద్గీత		... 0_ 8_0
శ్రీ నానుదాసు జీవితము (కు. కామాక్షమ్మ)		... 0_ 3_0
శ్రీరామనానుమాహాత్యము		... 0_ 4_0
ఒంటిమిట్ట రఘువీరశతకము		... 0_ 4_0
తల్పుగిరి రంగనాయక శతకము		... 0_ 4_0
భక్తకల్పద్రుమ శతకము		... 0_ 4_0
తైం కాయచిప్ప శతకము		... 0_ 4_0

పోతపర్వములు

27

ర్యాంకోనెండు

కోనెండు

... 1-12-0

... 1-8-0

సుత్రిప్రసంగము

... 0-4-0

బాలక పోతపర్వము

... 0-9-0

కపిమారిపోతపర్వము

... 0-9-0

కుమారిపోతపర్వము

... 0-8-0

పతి

... 1-0-0

సతి

... 0-12-0

గర్భిణి

... 1-0-0

సులభవాక్యకరణము (1, 2, 3 భాగములు) (పతి 13)

... 2-4-0

హనుమంతుని చరిత్ర (1, 2 భాగములు) (పతి 13)

... 0-7-0

నీతాదేవిచరిత్ర (1, 2, 3 భాగములు) (పతి 13)

... 0-7-0

నలచరిత్ర

... 0-7-0

రుక్మాంగదచరిత్ర

... 0-7-0

ఆర్యకథానిధి 1 వ భాగము (నూతనముద్రణము)

... 0-8-0

” 4 వ భాగము

... 0-4-0

” 5 వ భాగము

... 0-5-0

నారీధగ్ధములు

... 0-10-0

హరిశ్చంద్ర చరిత్రము

... 0-5-0

గురుపూజా విధానము

... 0-3-0

గేయరామాయణము

... 0-2-0

కోదండరామ మాహాత్మ్యము

... 1-0-0

దేవాలయ తిత్వము

... 0-1-0

శ్రీ వాసుదానస్వామి ఆసనపటములు సర్వోత్కృష్టి

... 0-1-0

శ్రీ వాసుదానస్వామి ఉద్యోగము

... 0-2-0

శ్రీ వాసుదాన కీర్తనలు (తృతీయముద్రణము)

... 1-0-0

పంధనశతి (దాసకేశ కృతము)

... 0-8-0

గోవిందదామోదర స్తోత్రము ”

... 0-2

సుత్రిత్రయము, పండ్లకృతయము

(పతి 13)

... 0-2

కృష్ణమంజరి

... 0-1

హరినామ మహిమ శతకము

... 0-2

కోదండరామ సాక్షాత్కారము (తృతీయము)

... 0-4

నారాయణద్వయము త్రమా 2 (ఫోటో)

... 0-4

